

עצי זית לנוי

הרב דורון ותקין

שאלה

ביישובנו נטועים עצי זית במקומות ציבוריים או בגינות הפרטיות, העצים נטועים לנוי ולא למטרת הפרי – הזיתים, כמקובל. כאשר הזיתים גדלים אין בהם כל שימוש והם הופכים למטרד ולכלוך, או למשחקי הילדים עד שהם נמאסים לגמרי. לכן בשנים האחרונות היינו מזמינים נכרים (ערבים) שימסקו אותם לעצמם. כיצד יש לנהוג עם הזיתים בשנה השביעית?

האם להשאיר אותם על העץ והם ינשרו וימאסו מאליהם, או שהגוי ימסוק אותם לעצמו, או שחייבים למסוק אותם עבורנו, אע"פ שאין לנו כל שימוש בהם, ע"מ לשמור עליהם עד שירקבו כמו שאר פירות שביעית.

הצגת הבעיה

הזיתים מיועדים בדרך כלל לשמן או לכבישה לצורך מאכל, במקרה שלנו נטעו את עצי הזית לצורך נוי, ללא כוונה להשתמש בפירות, ויתרה מזאת ישנה כוונה להשתמש בהם לצורך נוי בלבד. היה מקום לומר שלא תהיה קדושת שביעית בפירות מפני שאינם מיועדים למאכל והם כמו עצי הנוי והסרק שאין בהם קדושת שביעית. השאלה היא האם הכוונה הראשונית של הנוטע יכולה לשנות את הייעוד של הפירות מאוכל לנוי, ומשום כך לא תהיה בהם קדושת שביעית. או שהייעוד לאוכל איננו תלוי בכוונתו של הנוטע, מפני שבטלה דעתו אצל כל העולם שמגדלים את הזיתים לאוכל.

א. שיטת הרמב"ם: כוונה מועילה בעצים שאין להם ייעוד ברור

כותב הרמב"ם (פ"ה הי"א):

כלל גדול אמרו בפירות שביעית, כל שהוא מיוחד למאכל אדם כגון חיטים תאנים וענבים וכיוצא בהן אין עושין ממנו מלוגמא או רטייה וכיוצא בו אפילו לאדם שנאמר לכם לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה, וכל שאינו מיוחד למאכל אדם כגון קוצין ודרדרין הרכים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה, וכל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה כגון הסיאה והאזוב והקורנס הרי הוא תלוי במחשבתו, חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים, לאכילה הרי הוא כפירות, למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי מאכל אדם שאין עושין מהן מלוגמא, וחומרי מאכל בהמה שאין שולקין אותו.

הרמב"ם מבדיל בין מינים שהם אוכל ובין מינים שאין עליהם הסכמה ודאית שהם אוכל אא"כ הבעלים מכוון שיהיו לשם אוכל. מצאנו בדבריו שלושה סוגים: א. מה שאינו מיוחד לשם אוכל ואין בו בסתמא שם אוכל, ולכן אין בו קדושת שביעית. ב. מה שהוא מיוחד לאוכל יש בו בסתמא קדושת שביעית. ג. כל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה – מצב ביניים – הוא תלוי במחשבה ובייעוד שינתן לו, כגון: הסיאה, האזוב והקורנית.

מוכח בדברי הרמב"ם שמחשבתו של אדם מועילה רק בדרגת הביניים, בפרי שאין לו סתמא, שלא ברור אם הוא אוכל אם לא, אבל בפרי שהסתמא שלו הוא אוכל כמו הזיתים, אין מחשבת האדם מפקיעה ממנו שם אוכל.

המקור לדברי הרמב"ם¹ בירושלמי (פ"ח ה"א): שנאמר (ויקרא, כה ו): "והיתה שבת הארץ לכם לאוכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך". 'לכם לאוכלה' הוא מיעוט – לכם ולא לבהמות או לגויים. לאחר מכן נאמר מיעוט נוסף: "לך ולעבדך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך", ומכיוון שלמדו חכמים שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ריבתה התורה שאוכל אדם אסור להשתמש בו למלוגמא (רפואה), אבל אוכל בהמה מותר להשתמש בו למלוגמא. הריבוי הוא על אוכל בהמה שקדוש בקדושת שביעית ובכל אופן אפשר להשתמש בו למשהו נוסף כמו מלוגמא לאדם, אבל אוכל אדם עדיין אסור להשתמש בו למשהו שאינו אוכל.

המיוחד בלימוד הזה של הגמרא שהקדושה איננה מוגדרת מצד עצמה, ז"א שהיא לא קובעת מה יהיה קדוש בקדושת שביעית, אלא האוכל הוא הקובע מה יהיה קדוש בקדושת שביעית. מה שנקרא אוכל בסתמא חלים עליו דיני הקדושה, והוא נתפס מעצמו בקדושת שביעית. כך הוא הלימוד של הגמרא שמה שהוא אוכל אין אפשרות להשתמש בו למלוגמא מפני הקדושה שחלה עליו, וכן מאכל בהמה. על כן הלימוד של הגמרא הוא מריבוי אחר ריבוי שבא למעט. המיעוט איננו מחדש שיש הפחתה בקדושת מאכל בהמה, אלא שחידשה התורה שאע"פ שהוא קדוש כיוון שיעודו לבהמה מותר להשתמש בו למלוגמא.

לענייננו למדנו שהתורה הגדירה מהו אוכל וממנו הגדירה את הקדושה. כל מה שהוא בסתמא אוכל הוא קדוש, וזהו הכלל הגדול שלומד הרמב"ם, לא רק איסור השימוש למלוגמא אלא מה קדוש בקדושת שביעית ואיך הוא מתקדש.

לכן עצי פרי כיוון שבסתמא משמשים למאכל, אין ייעודם לנוי מפקיע את קדושת השביעית שלהם, להיות כמו עצי נוי וסרק.

הוכחה נוספת לכך שכוונה מועילה בעצים ובמקרים שאין ייעוד ברור ניתן להביא מדברי תוס' לגמ' (סוכה מ ע"א), וז"ל הגמ':

1. עי' מהר"י קורקוס בפירושו.

"דתניא, עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן לחובה על פני השדה, לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית לקטן לעצים אין בהם משום קדושת שביעית" התוס' (ד"ה 'לקטן') מבאר שאם העלים היו בסתמא לעצים, לא הייתה מועילה מחשבה של אכילה להופכם לאוכל, אלא כיוון שהם לא לזה ולא לזה מועילה מחשבתו. מכאן אפשר ללמוד שאם פרי מיוחד כבר לאוכל או שבסתמא הוא מיועד לאוכל או שבמקרה ההפוך אם בסתמא הוא מיועד לעצים לא תועיל מחשבה לשנות את הייעוד.

ב. שיטת המהרי"ט: כוונה מועילה אפילו בעצי פרי

מצאנו בתשובת המהרי"ט שיש אפשרות שגם בעצי מאכל כוונה בשעת הנטיעה מפקיעה את העץ מייעודו כעץ מאכל. המהרי"ט (ח"א סי' פג) דן בעניין עץ תות המיועד לתולעי המשי, האם מותר להשתמש בעלים שלו לצורך התולעים אף ששימוש זה פוגע בפירות וגורם להם להיפסד. הוא התיר מכמה סיבות, ולנידון דידן חשובה הסיבה הראשונה, וז"ל:

ונראה לי שיש להורות היתר בענין זה; מטעם שהאילנות הללו משעת נטיעתן אינם מיוחדים למאכל, ולא לעשות פירות אלא נוטעין אותם מתחלה לצורך המשי, ולא קרינן ביה לאכלה ולא להפסד – הואיל ומתחילתן אינן עומדים לאכילה... ולמה שה' מיוחדים שרי לאסתפוקי בהו, דתנן בפרק ח' חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים כגון הסיאה והאזוב והקורנית. אע"ג דמאכל אדם הוא, כדתנן במעשרות פרק שלישי: הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבים. ותנן כלל גדול אמרו במעשרו' כל שהוא אוכל ונשמר. אלמא מאכל הוא, ומחשבה מועלת להפקיעם מידי שביעית. כל שכן הכא דמתחילה אין נוטעין אותה אלא לכך.

מדבריו ניתן ללמוד, שכל גידול אע"פ שהוא מיועד בד"כ לאכילה ושם אוכל עליו, אם יש לו ייעוד אחר מתחילה, אין לפירותיו קדושת שביעית, והם מותרים לשימושים שאסורים בפירות הקדושים בשנה שביעית. הוא למד שאם באזוב, סיאה וקורנית אפשר להפקיע את שם האוכל מהם, מפני שהם מיועדים גם למאכל וגם לעצים. כל שכן שע"י כוונה מיוחדת בשעת הנטיעה אפשר להפקיע את שם האוכל, כמו במקרה של עצי התות לצורך התולעים.

הרב פראנק (הר צבי ח"ב נד) דן איך ניתן להשתמש באתרוג של שביעית לנטילת ארבעת המינים, והרי קליפת האתרוג מתקלקלת עקב הנגיעה בפרי כשנוטלים אותו, וכן מצאנו באתרוג של תרומה (סוכה לד ע"א): "של תרומה טהורה לא יטול". וזו לשונו של הרב פראנק:

ובעיקר הקושיה דלמה אין חוששין באתרוג של שביעית להפסד בקליפה כמו בתרומה, נראה לומר עפמש"כ בתשובת מהרי"ט (ח"א סימן פג), דמה"ט מותר לתלוש העלין מעצי התות אע"פ שע"ז הפירות נפסדין, שכתב שיש להורות היתר בענין זה, מטעם שהאילנות הללו משעת נטיעתן אינם מיוחדים למאכל ולא לעשות פירות, אלא נוטעין אותם מתחילה לצורך המשי ולא קרינן ביה לאכלה ולא להפסד הואיל ומתחילתן אינן עומדין לאכילה וכו' עכ"ל. הנה מבואר דכל שנטעו מתחילה שלא לאכילה מותר לו לאבדו ולא קרינן ביה לאכלה ולא להפסד, א"כ באתרוג זה שנטעו למצוה הרי נטעו מתחילה אדעתא דהכי שהקליפה תהא נפסדת ולא תאכל, ומה לי אם חושב לאבד כל הפרי או מקצתו, כל שלא חישוב לאוכלו אין אני קורא בו לאכלה ולא להפסד, וסתם אתרוג למצותו הוא נטוע.

הרב פראנק מדגיש שהפקעת הקדושה תלויה בכוונת הנוטע מתחילת הנטיעה, ובאתרוג כוונת הנוטע היא לשם מצוה ולא לשם אכילה.²

הגרשז"א (מנחת שלמה ח"ג סי' קכז) מביא סברה דומה לזו של המהרי"ט מדברי רש"י (ב"ק קב ע"א ד"ה יצאו). רש"י אומר שאין ליעד פירות שביעית למשרה וכביסה, מפני שפירות סתמן לאכילה "ומשעת יצירתן חייל קדושתן". מדברי רש"י נראה שאם היה מיעד את הפירות למשרה וכביסה קודם חנטה היה מועיל. ומכאן שכוונת הנוטע משנה את הייעוד של הפרי לפני שעת יצירתו. ולכאורה מדוע לא נאמר בטלה דעתו אצל כל אדם? וייתכן שדין שביעית דומה לערלה – אם נטע לסייג או לעצים - מחשבתו מועלת ואין בפירות איסור ערלה, כך נאמר גם על קדושת שביעית שמחשבתו מועילה להפקיע את הקדושה.

1. הבחנה בין עץ זית לבין עץ תות ואתרוג

ייתכן שאפשר לדחות את ההשוואה בין דברי המהרי"ט והרב פראנק שמחשבה מפקיעה שם אוכל בתות או באתרוג לבין נידון דידן. בתות ואתרוג - הרגילות היא לנטוע אותם שלא לצורך מאכל, כי רבים משתמשים בתות לצורך התולעים, ובאתרוגים לצורך מצווה. לכן התות והאתרוג דומים לאזוב וקורנית שהזכיר הרמב"ם, ובמקרים אלו מועילה כוונתו של האדם. אך יש לדחות כי המהרי"ט והרב פראנק אינם מזכירים שכוונה מועילה דווקא בתות או באתרוג כי יש רגילות להשתמש בהם שימוש נוסף מלבד המאכל. יתרה מזאת, הם אומרים מפורש שהעיקר תלוי בכוונה הראשונית ללא הבדלה בין מיני העצים. וז"ל הרב פראנק (שם):

כל שלא חישוב לאוכלו אין אני קורא בו לאכלה ולא להפסד.

2. בענין קדושת שביעית בארבעת המינים וגידולים למצווה, עי' מדריך שמיטה לצרכן (פ"ב סע' ג: הערות 4-3, 1 - 15-14).

משמע שמדובר בעץ מאכל ומ"מ אין בו קדושת שביעית בגלל 'שלא חישב לאוכלו', ולכן 'אין אני קורא בו לאוכלה ולא להפסד'.

2. הבחנה בין צמחים ללא ייעוד לבין עצים בעלי ייעוד

המהרי"ט, למד מסיאה, אזוב וקורנית שהם מיועדים לאוכל ולעצים, שמחשבה מועילה להגדיר את ייעודם ולכן בעץ תות כיוון שהנוטע ייעד את העץ לצורך תולעי המשי – אין קדושת שביעית בפירות.

משתמע מהגמ' (נדה נא ע"א) שמחשבה מועילה בסיאה, אזוב וקורנית רק אם גדלו בחצר³ שאינה משמרת את פירותיה או בגינה, אך אם גדלו בחצר שמשמרת פירותיה הרי הם בסתמא אוכל ומחשבה אינה מועילה להפקיע מהם שם אוכל.

יש לציין שהסיאה, האזוב והקורנית הגדלים בחצר שמשמרת פירותיה והם בסתמא אוכל, הם אותם סיאה אזוב וקורנית שגדלים בגינה או בחצר שאינה משמרת פירותיה ואעפ"כ ה'בסתמא' שלהם שונה, והם אינם מיועדים מראש לא למאכל ולא לעצים. מוכח שכל השוני ביניהם הוא רק מקום הגידול. ההבדל בין הגינה לבין החצר הוא בכך שצמחים אלו כשנמצאים בגינה - אין להם שום ייעוד; לעומת זאת כשהם גדלים בחצר – דעתו של האדם לעשות בהם שימוש. אף שאפשר להשתמש בסיאה, אזוב וקורנית לכמה שימושים, כגון למאכל או לעצים וכדו', מכל מקום אנו קובעים שבסתמא הם לאוכל, ובמקרה זה לא תועיל מחשבת עצים להפקיע מהם קדושת שביעית. מוכח מכאן שמחשבת עצים או מחשבת פטור אחרת מועילה רק כאשר הצמח אינו מיועד לכלום, אך אם הוא מיועד גם לאוכל וגם לשימוש אחר – לא תועיל מחשבה להפקיע ממנו שם אוכל.

הגרשז"א (מנחת שלמה שם) הולך בכיוון זה ודוחה את חידושו של המהרי"ט, וכך כתב:

משא"כ גבי תותין הלא פשוט הוא שאף אם ינהגו כל העולם ליטע אותם לצורך תולעת המשי, מ"מ כיון שמצד עצמותם הרי הם מאכל אדם, ודאי שיקבלו טומאה, ולא תועיל שום מחשבה להפקיע אותם מתורת אוכל לעניין טומאה, וא"כ ה"נ גם לעניין שביעית לא תפיסי בהו שום מחשבה לפגום בקדושת שביעית ולהאכיל מאכל אדם לבהמה

המהרי"ט סבר שסיאה, אזוב וקורנית שגדלו בגינה בסתמא הם ראויים לזה ולזה, ולכן מחשבה תועיל בהם, וכל שכן בנטיעה לכתחילה לא לשם אוכל.⁴ ואילו החולקים עליו

3. אם עלו מאליהם בחצר לעניין חיובם בתרו"מ, והכשרתם לענין טומאת אוכלים: עי' תוס' (נדה נא ע"א, ד"ה אלא), וע"ע שבת הארץ (פ"ה ה"א אות ג).

יסבירו שסיאה, אזוב וקורנית אינם מיועדים לא לזה ולא לזה ולכן תועיל בהם מחשבה.

לפיכך נראה שאם פרי מיועד מראש לשני שימושים, אחד שיש בו קדושה והשני שאין בו קדושה, לדעת המהרי"ט כיוון שמיועד לזה ולזה, יהיה מותר להשתמש בו לייעוד שאיננו קדוש כמו תולעי המשי והתותים.⁵ אבל לפי דברינו נלמד מסיאה, אזוב וקורנית שמה שאיננו מיועד מראש לא לזה ולא לזה כיוון שלא נתפס בקדושה, אם לקטו לעצים איננו קדוש ומותר. אבל עץ התותים שמיועד לזה ולזה,⁶ או בעצי זית לנוי בטלה דעתם אצל כל אדם, וקדושת שביעית חלה עליהם מתחילת הגידול ובניגוד לעצי נוי רגילים אסור להשתמש בהם בשנה השביעית.

ג. כיצד להתנהג עם הזיתים הנופלים על הקרקע

1.דין הפירות

כיוון שהזיתים קדושים בקדושת שביעית, ולא נקטפים לצורך מאכל, מותר להשאיר אותם על העץ. הזיתים ינשרו מעצמם לקרקע, ואין אחריות הבעלים לקוטפם,⁷ כיוון שהם הפקר. רצוי⁸ וטוב שהבעלים יפרסמו שהפירות של השנה השביעית, כדי שמי שיחפוץ לקחתם יהיה מודע לקדושתם. לאחר נפילת הפירות כל זמן שראויים עדיין לאכילה ע"י אדם או למאכל בהמה, אסור לבזותם או להפסידם, וחייבים בכל דיני

4. ויש לשאול איך נפקעת קדושת שביעית במקרה שהצמח היה מיועד גם לאוכל וגם לעצים? ונראה שבמקרה זה הקדושה מותנית עד שעת הלקיטה – אם לקט לאוכל ממשיכה קדושת שביעית ואם לקט לעצים מתברר התנאי ונפקעת הקדושה.

5. לדעת המהרי"ט בטעם הנזכר יכולה המחשבה של תולעי המשי להפקיע את הקדושה, עי' שבה"א (פ"ה ה"א הערות 19-22): שיטת בעל פאה"ש (סי' כה סע' ז) והרב קוק (שבה"א פ"ה הכ"א סוף אות ה). והערות המעדני ארץ (סי' י אות ה ד"ה אף) שלא מועילה מחשבה להפקיע מקדושת שביעית אף קודם הנטיעה מפני שהוא אוכל. ובבית רידב"ז (סי' ה סעי' יד) כתב להוכיח את דברי המהרי"ט, שעל פי המשנה במעשרות ניתן להעמיד אוקימתא במשנה בשביעית (פ"ח מ"א) שהסיאה והאזוב המוזכרים סתם ללא מקום גידול, שעליהם אומרת המשנה שאינם קדושים עדיין - שגדלו בחצר. ושם אוכל עליהם, אעפ"כ, בסתמא אם חשב עליהם לעצים יכול להפקיע מהם ק"ש, כ"ש בתותים אם נטעם לכתחילה לך.

6. לא באנו לחלוק על המהרי"ט בדין התותים, כיוון שהמהרי"ט מתיר להפסיד את הפירות מכמה טעמים נוספים.

7. אמנם, היה מקום לברר האם יש בכך גרם הפסד לפירות, אלא שגרם הפסד בפירות שביעית מותר, במקום שהם עומדים להפסד מעצמם. הדיון על גרם הפסד הוא בפירות שהם בבעלות או באחריות מי שמשתמש בפירות השביעית, וכאן אין לראות אותם עומדים להפסד מעצמם מפני שאין הם בכלל האחריות של משהו לקטוף אותם מהעץ. עי' מדריך שמיטה לצרכן (פ"ח סעי' ג ובהערה 7).

8. אין חיוב לבעלים (עי' מדריך שמיטה לצרכן עמ' 93 הערה 4). אע"פ ששם הפרסום נועד למי שאינו יודע כלל על ההפקר, אבל חוסר הידיעה מוליד צורך לפרסם למנוע הזק בבלי דעת ומאיסת הפירות בעקבותיו.

הקדושה הרגילים. עצם הנפילה לא מפחיתה את קדושתם,⁹ על אף שהם מאוסים בעיני אדם.

2. דריכה על הזיתים אגב הליכה על השביל

אם השביל איננו מלא בפירות יש לעקוף את מקום הפירות וללכת מסביב. אבל אם אין לו אפשרות והשביל מלא¹⁰ ואינו יכול ללכת אלא ע"י דריכה על הזיתים, צריך לדון האם מותר לו לדרוך על הזיתים אף שבדרך זו מפסידם. ואמנם אין הוא מתכוון להפסד פירות אבל יש בכך פסיק רישיה.¹¹ הרב קוק זצ"ל דן¹² על פס"ר במלאכות שביעית האם אסור כדין איסורי שבת, או שמא שביעית שונה משבת ודומה לשאר איסורים. למעשה באיסור פס"ר מדרבנן בשביעית¹³ מקובל לפסוק לקולא, לכך יש לצרף שלא ניחא ליה בדריכה על הפירות, מפני שיש בזה טינוף המקום וטינוף בגדיו ומנעליו, ולכן הוא פס"ר דלא ניחא ליה שבאיסור דרבנן¹⁴ והוא מותר.

3. אסיפת הזיתים ע"י גוי

אסור לתת פירות שביעית לגוי, וכך פוסק הרמב"ם (פ"ה הי"ג): "פירות שביעית... אין מאכילין אותן לגוי...". אמנם בעל ערוך השולחן (סי' כד סעי' ד) מקל וסובר שהאיסור הוא רק לפרוע לגוי בחוב פירות שביעית, אבל מדברי הראשונים נראה שיש איסור בעצם הנתנה של פירות שביעית לגוי - יש הסוברים שיש בזה הפסד פירות שביעית

9. שבת הארץ (פ"ה הי"ב, קונ"א סי' כא), מעדני ארץ (סי' י אות ו), מדרך שמיטה לצרכן (פ"ח סעי' י והערה 13).

10. לאחר נפילתם כדאי לפנותם לצדדים למנוע תקלה וזלזול בפירות (בפינוי היישוב או הבעלים לא יראה בעלות על הפירות, שהרי הם הפקר).

11. בדומה למחלוקת אביי ורבא (פסחים כו ע"ב), ע"ש ברא"ש שהגמ' דנה על מראה וריח באיסור שנהנה ממנו בעל כורחו, אבל בשאר איסורים אפשר להקל, ובפרט באיסור דרבנן (שביעית בזמן הזה מדרבנן).

12. שבת הארץ (קונ"א סי' יא, עמ' 60-759) מחלק בין מלאכות שביעית לאיסורי שביעית, או שאר איסורים מדרבנן.

13. שבת הארץ (קונ"א סי' ט, ו"א), לגבי שאר מלאכות דנו בזה האחרונים בהרחבה. באיסורי שבת מביא המ"ב בכמה מקומות לחומרה (סי' שיד סעי' א ס"ק ח, וסי' שטז סעי' ד וס"ק יז, ושער הציון ס"ק כא, ובביאור הלכה שם). וע"ע התורה והארץ (ח"ו עמ' 246) הרב עמיחי נוטה להקל, אבל ראייתו מבית ירדב"ז איננה ברורה כמו שהעיר בעצמו לפי הערת הרב פראנק. וע"ע בספר התורה והארץ (ח"ו עמ' 137-8) בהערת הרב י. פרידמן באריכות.

14. ע"י תוס' (שבת קג ע"א ד"ה לא צריכא, בסופו) במיעוט ענבים מהדס ביר"ט, כשיש לו אחר ייחשב לא נהנה ממנו ואפשר להקל, וכן שש"כ (פכ"ז סעי' מד, ובהערה קמז בשם הרב אויערבך זצ"ל) אם מונח אוכל בתיבה ויש בה זבובים, ניתן להקל אם לא הוציא את כולם, כי לא נוח לו שהזבובים יקלקלו את האוכל.

שאסור מהתורה,¹⁵ ויש הסוברים שהוא רק מדרבנן.¹⁶ מה שנמאס ואיננו ראוי עוד לשימוש האדם אף אם ראוי עדיין לשימוש בהמה, נראה שיכולים לתת אותו לגוי.¹⁷

סיכום

1. עצי זית שניטעו לפני ישיבת הפירותיהם קדושת שביעית.
2. אפשר להשאיר אותם על העץ והם ינשרו מאליהם, כי אין חיוב על בעלי העץ לקטוף את הפרי מהעץ, או לדאוג לשלום הפירות.
3. לאחר נשירת הפירות הם יפלו וימאסו, ואין לחשוש לגרם הפסד פירות שביעית.
4. לאחר נשירת הזיתים על הארץ רצוי לפרסם שזיתים אלו של שנה שביעית כדי שלא ידרכו עליהם ויפגעו בהם, כל זמן שלא נמאסו. אם אפשר לעקוף ולא לפגוע בזיתים ולבזותם עדיף, אבל אם לא ניתן, ואינו מתכוון לבזותם מותר לו להמשיך ללכת כהרגלו.
5. אסור לתת לגוי לאסוף את הזיתים, מפני שאין מוסרים פירות שביעית לגוי. לאחר שנמאסו ונפסלו מאכילת אדם מותר לתת אותם לגוי.

15. מקדש דוד (סי' נט סוף אות ה' ד"ה אמרינן) על פי התוספתא (בהר פ' א פסקה ז): 'לכם לאוכלה – ולא לאחרים'.
16. הרב בקונ"א (סי' כ עמ' 769): 'יש ע"ז איסור דרבנן משום מעלת קדושת שביעית'. וע"ע חזו"א (סי' יג ס"ק כו).
17. שבת הארץ (פ"ה ה"ג אות ג' וה', הערה 28).